

Friesland

Het was april-juni 2019. Ik was dit jaar van plan om zo veel mogelijk adressen te bezoeken om boerenzwaluwnesten te tellen voor de vogelwacht.

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat het met de boerenzwaluw niet goed gaat en dat wil ik gaan onderzoeken binnen de grens van ons het BFVW-rayon(Bond van Friese vogelwachten). Vogelwacht Sintjohannesga-Rotsterhaule e.o. heeft het rayon gelijk noord van het Tjeukemeer. Tijdens mijn bezoek aan ongeveer 100 adressen werd me bij enkele adressen gevraagd of ik ook de aanwezige kerkuilenkast kwam controleren. Dit was al enkele jaren niet gebeurd. Hoogtevrees heb ik niet en ik kon het niet laten om niet op de uitnodigingen van de mensen in te gaan en even in de kast te spieken.

Tijdens de boerenzwaluwtellingen liep ik tegen 10 kerkuilenkasten aan. Binnen onze VW was eigenlijk amper tot geen weet van het bestaan van de uilenkasten van WKF binnen ons rayon. De WKF is al vanaf begin jaren 90 actief waren binnen ons rayon. Johannes van Stralen was in 2015 een paar keer met Tsjepke van der Honing(VW Joure en WKF) meegelopen tijdens kerkuilenkast controles. Binnen ons VW heeft hij ruchtbaarheid gegeven zonder dat hier reacties op kwamen. Na een 2^e oproep in 2016 waar ook geen reacties op kwamen is het potentieel mooie project een stille dood gestorven.

De mannen die de kasten vanaf de jaren 90 jaar in jaar uit controleerden , de nestjongen ringden en de bewoners informeerden waren op leeftijd geraakt en hadden geen opvolgers kunnen vinden.

Het was voor mij een bijzondere gewaarwording en ik raakte meer en meer nieuwsgierig naar de wereld van de kerkuilen. Ook ik vond het zonde dat aan zo'n mooi project een einde dreigde te komen.

Naast een fulltime baan als militair ben ik binnen de VW redelijk druk bezet. Met dit project erbij en beperkte vrije tijd, ben ik gelijk actief gaan zoeken naar geïnteresseerden die het kerkuilenproject met mij zou willen aanlopen. Vanuit ons VW meldde Johannes zich als enige aan. Ook hij vervuld verschillende kerntaken binnen de VW en dus besloten we om ruimer te gaan zoeken naar enthousiastelingen. Bij rondvraag vonden we bij VW Heerenveen-Oranjewoud vrij snel Jens, Mike en Dylan die alle drie zeer geïnteresseerd waren in het project. Ook zij liepen in het verleden al eens mee met Tsjepke. Zo ontstond begin 2020 de gemengde kerkuilenwerkgroep Sintjohannesga-Rotsterhaule / VW Heerenveen-Oranjewoud. Tsjepke van der Honing meldde zich daarna ook nog. In hem vonden we de ervaren kerkuilenman van het eerste uur die ons de kneepjes van het vak wil aanleren.

We maakten een plan en onze kernpunten voor het jaar 2020 waren;

- kennismaken met de mensen die gastheer/vrouw zijn voor de kerkuilen.
- kerkuilenkasten opsporen, onderhouden, restaureren, en waar nodig vervangen
- nieuwe locaties onderzoeken voor nieuwe broedkasten
- administratie bijwerken, gegevens verzamelen en broedgevallen registreren.

We begonnen met de meest recente adressenlijst van de WKF. Hierop stonden 25 uilenkastlocaties waarvan enkelen ook buiten ons VW rayon vielen. Vreemd genoeg stonden er van de door mij ontdekte kasten, slechts 5 in de aangedragen lijst. De andere 5 waren de WKF lijst onbekend. Van Johan de Jong(WKF) kregen we zijn aanhangwagen en lange ladder gedoneerd om mee te werken. Super , want beide zijn echt nodig!

Door het jaar heen maakten we kennis met de mensen die de uilenkasten vaak al jaren in huis hebben. Het altijd warme welkom en de schitterende locaties staan me goed bij. We vinden het erg bijzonder dat we als wildvreemden zo bij de mensen in huis kunnen en met de uilenkasten kunnen klussen. We kwamen er erachter dat bij sommige adressen de uilenkast (of de hele boerderij) niet meer bestond. Op andere adressen waren de kasten gewoon aanwezig. Er waren ook adressen bij die van de kast af wilden. Dit hebben we gerespecteerd. De langst

hangende nestkast hangt al sinds 1985! Het algemene beeld is dat er tussen 2013 & 2019 niet of nauwelijks naar de nestkasten is omgekeken om verschillende te begrijpen redenen. Als team zijn we door het jaar heen nog meer gemotiveerd geraakt dit kerkuilenproject nieuw leven in te blazen. Op 1 adres viel ons oog op een in de woonkamer pronkend kerkuilencertificaat. Deze hadden de bewoners mogen ontvangen van de WKF nadat de uilen 10 succesvolle broedgevallen op het adres gehad hadden. Ze vertelden ook dat ze vroeger jaarlijks een kerkuilenboekje mochten ontvangen. Dit hebben we meteen ook maar opgepakt. Alle adressen hebben het boekje ontvangen Het concept van het kerkuilencertificaat lijkt ons geweldig om mee verder te gaan.

Op 24-10-20 hebben we op alle adressen de uilkasten schoongemaakt. Vele emmers met kilo's uilenballen, takken, steenmarterstront, zo nu en dan een dode uil en andere spul hebben we kunnen verwijderen. De kerkuilen kunnen 2021 het broedseizoen in schone kasten beginnen. Het schoonmaken van een overvolle nestkast vind ik geen fijn klusje, maar het moet wel gebeuren! Een te volle kast levert gevaar op voor de uilskuikens. Deze kunnen bij zo'n volle kast makkelijker uit de kast vallen tijdens het bedelen naar muizen. De lijst van de 25 bestaande adressen konden we snel uitbreiden naar 34 . Door nieuwsgierig te zijn, te zoeken en rond te vragen kregen we stap voor stap een beter beeld van de kerkuilen, hun broedlocaties en de mogelijkheden. Zo hebben we op 11 nieuwe adressen, nieuwe nestkasten mogen ophangen. Deze kasten konden we via dhr Jelsma als bouw pakket bestellen op kosten van de WKF. Hierdoor ging de teller naar 45 uilenkasten. Op 4 adressen hebben we de nestkast op een voor ons veiligere plek opgehangen. Vroeger was de gedachte waarschijnlijk "hoe hoger hoe beter", we hebben gezien dat een broedkast op 4 meter hoogte net zo veel broedkansen biedt als een kast die 15-18 meter hoog hangt. Op 5 adressen hebben we de oude nestkast vervangen voor een hagelnieuwe. Enkele kasten werden steenmarterproof gemaakt.

Na een jaar van kennismaken, uilenkasten zoeken , onderhouden , restaureren en vervangen kijken we terug. We hebben dit seizoen gefaseerd alle 45 kerkuilenkasten gecontroleerd. Soms in tweetallen, soms met ons allen en een enkele keer alleen. Het was behoorlijk puzzelen door de Covid-19 perikelen.

Via dhr van der Sluis(WKF) uit Sneek mochten we december 2020 ook de archieven ontvangen van inactieve kerkuilenadressen in, en rond ons rayon. Middels deze lijst werden nog weer 4 (bewoonde) uilenkasten ontdekt.

En nu hoor ik u denken , zat er verder ook nog wat in die uilenkasten?

Het kerkuilenbroedseizoen was 2020 in vergelijking met 2019 ook bij ons geen best jaar. De muizenpopulatie waar de kerkuil zo van afhankelijk is kelderde drastisch begin dit jaar. Hierdoor was er in ons rayon minder voedselaanbod voor de kerkuilen. Het gevolg was dat de legsels klein waren, en het aantal uitvliegende jongen bij de meeste nesten 3 kuikens of minder was. Enkele broedparen waren wel aanwezig maar hebben geen broedpoging ondernomen. We hopen dat 2021 weer beter wordt. Verder boden onze kerkuilenkasten nog broedgelegenheid

voor een paartje torenvalken. Deze wisten 7 kuikens vlieg klaar te krijgen. In 4 andere kasten vonden holenduiven een broedplekje wat ook prima is..

Nu de kasten er weer netjes bij staan kunnen we als team ook weer een stap verder kijken. Vanaf volgend jaar gaan we ook proberen de kerkuilen te laten ringen voor onderzoek.

We hebben hier inmiddels Henri , een jonge enthousiaste ringer beschikbaar gevonden om met ons mee te draaien.

Provinciaal nummer	eieren	Kuikens	Broedpaar aanwezig geen legsel	1 individuele kerkuil aanwezig
0518	6	4		
1408	0	0	1	
1897	0	0	1	
1898	0	0	0	1
1706	0	0	1	
0008	3	3		
0105	4	1		
1899	5	1		
1579	4	1		
1054	6	1		
1898	4	1		
1055	6	3		
0114	6	3		
1650	0	0	1	
0823	0	0		1
1120	6	4		
0219	6	3		
1402	0	0		1

BFVW registratieaccount;

Tijdens de WKF vergadering begin 2019 werd er kort gesproken over digitalisering van de kerkuilregistratie. Hier was nog geen plan voor maar wel animo.

Onze moederorganisatie BFVW heeft reeds een digitaal registratiesysteem. Onze groep heeft deze 2020 benut om te kijken of we voor de registratie ook de uilen en uilenkasten hierin kunnen verwerken.

Het heeft nog wat haken en ogen , maar het werkt wel. Met de telefoon op locatie of thuis achter de computer kunnen we de kerkuilen en de uilenkasten prima registreren.

Uiteraard hebben we alle gegevens tijdig aangeleverd aan WKF voor de boekhouding. Voor ons werkte deze digitale pilot. Of we er meer uit kunnen halen en of WKF er iets mee kan wordt onderzocht.

Kerkuilenwerkgroep vogelwacht Oldeholtpade e.o. 2019

Halverwege maart werden we geconfronteerd met de corona uitbraak in ons land. Het was voor ons even afwachten wat we wel en niet konden doen. Vanuit het bestuur van de regio Friesland

kregen we het advies in ieder geval niet voor 15 juni te beginnen met inventariseren van de kerkuilenkasten, of om helemaal niet te gaan. In de zomer werden de maatregelen wat versoepeld, zodat we halverwege juni besloten toch maar aan de slag te gaan. Het bleek dat we op sommige plaatsen al te laat waren voor het ringen. De jongen hadden de kast al verlaten of zaten tegen het vliegen aan. Toch is 2020 voor ons wel een bijzonder jaar geworden.

Lagere aantallen per broedgeval

Het aantal geconstateerde broedgevallen van de kerkuil was gelijk aan vorig jaar, maar met een aantal van 9 ligt dat boven ons jaargemiddelde dat op 7 broedgevallen ligt. Het aantal jongen per broedgeval lag in 2020 beduidend lager met gemiddeld 2,9 jongen per kast, tegen 4,8 in 2019. De afgelopen 19 jaren dat wij het bijhouden, ligt het gemiddelde op 3,6 jongen per kast. Op enkele plaatsen troffen we wel een uilenpaar aan maar zijn deze niet overgegaan tot het leggen van eieren.

Twee nieuwe broedgevallen

Bij een nieuw geplaatste kast hadden we het eerste jaar met 2 jongen direct succes. De vorige winter hebben we in de "stins" van Ter Idzard een kast geplaatst. Voor het dorp Ter Idzard een historische plaats, want voor de brand in 1927 stond op de plek van de huidige boerderij de stins van de adellijke familie van Idzarda. Mooi was dat we de kast van de bewoner mochten plaatsen in de oude boerderij waar de uilen vrij in de schuur kunnen vliegen.

Bij een boerderij in Oldeholtwolde konden we in augustus maar liefst 5 jongen ringen. Het bijzondere hieraan was dat de uilen hier voor de eerste keer in de kast in de kapschuur hebben gebroed. Deze kast in de kapschuur hadden we uit voorzorg een aantal jaren geleden als vervangende kast geplaatst, maar was steeds bezet door de holenduif. De kerkuilen broedden elk jaar nog in de oude kast, die in een bouwvallige hooikap hangt.

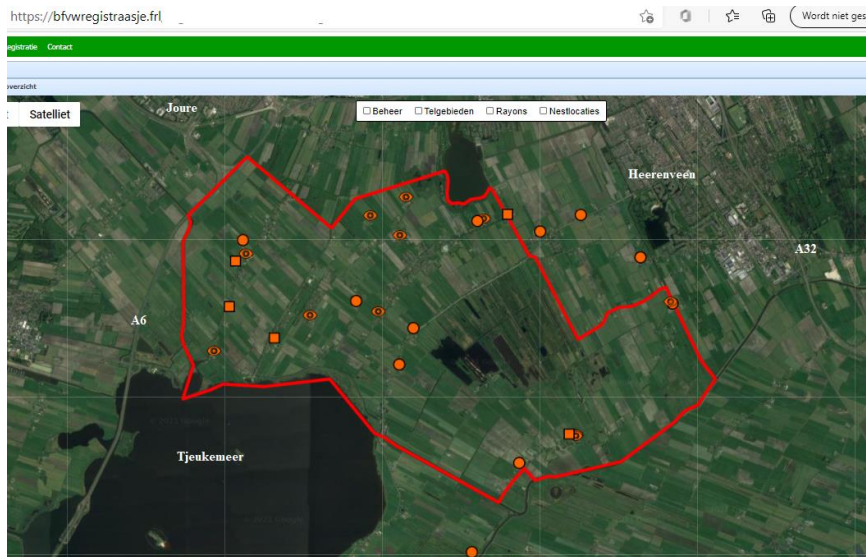
Primeur met de bosuil

Voor het eerst hebben we bosuilen geringd in De Hoeve. Sinds 2 jaar hebben wij naast de kerkuilenbakken en steenuilenbakken in totaal 7 bosuilenkasten geplaatst in onze regio. Deze bakken zijn door de jeugdleden van de vogelwacht tijdens de jaarlijkse winteractiviteit gemaakt. Dit is één van de vele activiteiten die de vogelwacht jaarlijks voor de jeugd organiseert. Bij het ringen van de kerkuilen is de jeugd natuurlijk regelmatig aanwezig, alleen dit jaar vanwege corona hebben we helaas geen toeschouwers kunnen uitnodigen. Hadden we vorig jaar nog een bosuil met een drietal onbevuchte eieren, dit jaar was het raak. Bij de controle van de bakken troffen we tot onze grote vreugde 2 jonge bosuilen aan in één van de kasten. Binnen een week hebben we ze kunnen ringen samen met één van de oude uilen, die in de kast aanwezig was. We moesten snel zijn met het ringen want de jonge bosuil verlaat de kast veel eerder dan een jonge kerkuil. Voordat ze kunnen vliegen, verlaten ze het nest en verschuilen zich dan tussen de takken. Vandaar de naam takkeling. In de 3 andere gecontroleerde bakken in De Hoeve troffen we een koolmezenest, een holenduivenpaar met jongen en een solitaire kerkuil aan. In de kast in Ter Idzard vonden we braakballen van een kerkuil. In Oldeholtwade was 1 kast niet in gebruik en de andere werd bewoond door de boomklever, die heel wat werk moet hebben gehad om de grote ingang dicht te metselen.

Al met al konden we ondanks de corona perikelen toch op een positief uilenjaar terugkijken.

Rondjes zijn nesten , vierkantjes broedparen en oogjes zijn waarnemingen van bijvoorbeeld een dode kerkuil
Deze nesten en broedparen kunnen we 1 op 1 koppelen aan nestkasten die op dit voorbeeld niet zichtbaar zijn.

Voor vragen over dit artikel kunt u mailen naar: bfwstjuteo@gmail.com

Wintersterfte kerkuil foto's Stef Waasdorf

Wintersterfte kerkuil

